

אשר רחמים עם בן-אחיו אילן בבית אחיו כל כרכי התלמוד ושולחן-ערוך

הציאה. ואז נזכרתי שלא בירתי איפה אחי נמצא. חזרתי ובירתי, ואחרי שנודע לי איפה הוא, נסעתי מייד לאשקלון. לא הכרתי אותו. כי עזבתי אותו חטו. עברו יותר

„שנכה יעשה יהודי ליהודי? לא חשבתי שיש שני סוגים של יהודים. שיהודי אחד יותר מהודי אחר“

מעשר שנים מאז שיצאתי לדרך והוא היה תינוק.

עכשיו יש לשניים עוד אח בישראל. יתר בני-המשפחה עדיין באתיופיה. קשרי-מיכתבים אינו רצוף. המידע המגיע הוא דל ומדאיג. המחשבות על הוריו ועל אחיו שנשארו בגולה מדירות שינה מענינו של אשר הצעיר. נער בן 17. לבוש ג'ינס משופשף וסנדלים. כמו כל נער ישראלי מצוי, שעבר כל-כך הרבה בחייו הצעירים והתבגר כל-כך מהר בהשוואה לבני-גילו האחרים.

■ ■ ■

מתי עלית לארץ?

ב-1983, שבוע לפני פסח. באתי לבד, משה, אחי הגדול, היה הראשון במשפחה שבא לארץ.

למה באת?

איו מין שאלה זאת?

מאיפה אתה באתיופיה?

מאיוור גונדר. זו עיר גדולה בצפון אתיופיה. גרנו שם כל המשפחה. אנחנו שמונה אחים ושלוש אחיות. אני האח שלפני האחרון.

מתי ידעת שאתה יהודי?

מאז שנולדתי. ידעתי שיש לי אבא שיש לו מינהגים אחרים. ויש לימודים שאבא היה מלמד אותי כמו שמירת-שבת, חגים.

מה אבא הסביר לך, אילו מינהגים? הוא הסביר לי כל מה שיהודי צריך לעשות.

לקבל את יהדותו.

מאז הפך משה פעיל בענייני-האתיופים. ועתה הוא נלחם כדי שאחיו לא יאלץ לעבור את הטקס המשפיל שעבר הוא. אך למרות הטרומה שעבר עם בואו, אין שינאה בדבריו, ברור לו כי זו הארץ שלו. המולדת.

משה עובד כמכונאי-מטוסים בהתעשייה האווירית ומתגורר בדירה בת שלושה חדרים בעיר לוד, קרוב למקום-עבודתו. הוא התחתן בארץ עם אביבה, עולה חדשה מאתיופיה. שבאה לארץ לפני קצת יותר משלוש שנים. אשה יפה, בעלת עיניים גדולות מאמהרית. אבל הם מתלוננים שכבר דוברת עברית טובה. השניים מדברים עם אילן, הצבר הבכור שלהם בן השנתיים וחצי, עברית בלבד. כשרוצים שלא יבין אותם, הם עוברים לאמהרית. אבל הם מתלוננים שכבר קשה לעבוד עליו. מכיוון שהוא מתחיל להבין גם שפה זו, אותה הוא שומע לעיתים תכופות. אביבה עובדת בבית-החרושת גוטקס לביגדיים.

אשר הוא תלמיד תיכון בבית-הספר ה-חקלאי מיקוה-ישראל. בחופשת-הקץ הוא מתארח בביתו של אחיו, בדירת-שיכון - משפחה אתיופית ויחידה בשכונה שכולה מאוכלסת בעולים גרוזיים.

אשר עובד בקיץ בבניין, כדי לחסוך מעט כסף.

דירתה של משפחת רחמים נראית כמו כל דירה ישראלית ממוצעת: בחדר-האורח חים ספה, שולחן ומיזנון, שעליו מוצב מכשיר הטלוויזיה הציבעונית. הריהוט צנוע ונוקע. הספרים נמצאים בחדרו של אילן, הבן, שם מסודרים בשורות כל סיפרי הקור-דש - התלמוד, המישנה, כל סיפרי שולחן-ערוך, כמה מילונים, עברי-עברי ואנגלי-עברי, ספר-בישול של רות סירקוס, הלך סיקון לביטחון ישראל וספר על התעשייה האווירית, תחום עיסוקו של משה, האח הגדול.

משה זוכר בבירור את היום שבו נודע לו כי אחיו הגיע לארץ: הייתי בכנסת, חלחק מפעילות, פיתאום ח"כ אחד ניגש אלי ואומר לי: מול טוב! לא הבנתי על מה הוא מדבר, ואז הוא סיפר לי שאחי הגיע לארץ. לא שאלתי כלום והתחלתי לרוץ לכיוון

אביבה רחמים ובנה אילן

מדברים אמהרית כשרוצים שהילד לא יבין

לארץ. היו לי געגועים לעלות. כי ידעתי שאחי פה, והבנתי ששם זו לא ארץ שלי ואני לא יכול להתגאות. אצלנו כל היהודים מרגישים שירי שלים היא אבא ואמא, והתכוונתי לעלות. לא היה לי ספק שלא אשאר שם.

מתי קיבלת מיכתב מהחברים?

ב-1979. ואז תיכננתי לעלות. לא אמרתי לאף אחד. היה לי קשה להגיד לאמא ולאבא שאני עולה. הם היו מרשים לי, אבל היה להם קשה. אני הייתי בן 13. לא שאלתי אותם. לא רציתי שיפחדו שאמות בדרך. החלטתי שכשאגיע, אכתוב מיכתבם. עד שאגיע, שלא יידעו איפה אני.

יום אחד פשוט קמת ועוזבת?

כן. הלכתי לבית-הספר, ומבית-הספר יצאתי לדרך. לא לקחתי שום דבר, רק כסף מאח שלי. דיברתי איתו בסתר, הסברתי לו שאני עוזב. הוא ככה ורצה לגלות להורים. לא הסכמתי. גם אח אחר שלי הלך איתי בדרך.

לאן הלכת מבית-הספר?

התחלנו ללכת. הורכים קשות. זה היה קיץ, כשיצאנו, והרבה אנשים אמרו לי שאולי לא אגיע. אנשים חושבים מה יקרה בדרך. אין מיס.

היו כאלה שמתו בדרך?

לא ברור שלי. אבל בפעמים אחרות כן. אנחנו יצאנו תישעה אנשים ולקחנו סיכון. מה שיהיה - יהיה. התאספנו והתחלנו ללכת.

אתה זוכר את היום הזה?

כן. אני יצאתי ביום הראשון בשבוע, בקיץ. הלכנו ברגל יותר מחורש. היינו צריכים לתכנן איך אנחנו צריכים ללכת. היינו רק גברים, ואני הייתי הכי צעיר. קנינו קצת אוכל לפני שיצאנו. חוץ מזה, תועים לפעמים.

לא היה לנו מורה-דרך, פחדנו מרבר כזה. שמענו על מורי-דרך שהתנפלו על האנשים באמצעי-המידבר ולקחו מהם את כל הכסף. אז

יש לי אח שיצא כמוי לדרך. הוא בדק את הדרך ורצה לחזור להביא את ההורים. כבר שנה וארבעה חודשים לא שומעים ממנו כלום

אמרנו: מה שיהיה - יהיה. נתפסו את מה שאנחנו יכולים, אוכל ושתייה, ונצא לדרך.

פחדת?

לא היה לי פחד ולא היה לי ממה לפחד. שמחתי שאני יוצא לירושלים. בעזרת-השם, שום דבר לא הפחיד אותי ולא התעייפתי. רק שמחתי שאני נוסע לירושלים. אפילו לפני שיצאתי, לקחתי בחשבון שאמות בדרך, שאולי אין סיכוי שאגיע.

העדפת למות ולא להישאר? היה שם בליכך רע?

לא מפני שהיה רע. גם זה. אבל חוץ מזה, אין מה לעשות שם. מה יש לנו שם? „כבר הגיע הזמן“, היו אומרים לנו אבותינו, „שנחזור לישראל.“ זה נתן כוח לאנשים. כל מי שלמד את הסיפורים מהאבות, היה לו כוח אישי והיה בטוח שהוא חוזר לישראל.

מה הם סיפרי האבות - שטכ?

שבשבת לא מדליקים אש ולא מבשלים. בשבת לא עובדים נחל, שלא הולכים רחוק מהאיורים שגרים. ביום השישי נערכ היינו אוכלים ביחד, כל המשפחה.

איזה מין בית היה לכם באת-יופיה?

בית מעצם ואבנים. בית גדול, שלושה חדרים. אמא היתה כל היום בבית, מטפלת בילדים, מחנכת אותם, וחוזק מזה עושה כל-יבית, כאלה שמייצרים אותם מחימר, והיתה סורגת קישוטים כנגדים. לאבא היתה מסגריה, שבה עבד.

באיזה בית-ספר למדת?

למדתי שלוש שנים בבית-ספר יהודי, ואחר כך בבית-ספר רגיל. במקום שגרנו היה בית-ספר יהודי לילדים, אבל כשגדלתי כבר לא היה בית-ספר יהודי, אז שלחו אותי לעיר ללמוד בבית-ספר. הייתי הולך שמונה שעות ברגל, בהתחלת השבוע, וחוזר ביום-השישי - שמונה שעות ברגל הביתה.

כיצד היה שימך באתיופיה?

קראו לי אשר, אבל היו קוראים לי גם מקור-אניט, שפירושו באמהרית: יפה. שם-המשפחה היה גטהון. הפירושו הוא: תהיה גדול, תגדל, תהיה מעדל כולם.

ידעתם שיש ארץ-ישראל?

בוודאי.

איך?

גם לפני שאחי בא, ידעתי. כשאחי בא, היה כותב לנו מיכתבים ושולח תמונות ותיאורים של המקום.

אתה זוכר איך אחיך עלה לארץ?

קשה לי, כי הייתי קטן. היו מתייחסים אליך רע משום שאתה יהודי?

בוודאי. זה מובן. ככה קיבלנו את השם פלאשים. הם אמרו שעובנו את ארצנו ושאינו לנו מקום, וקראו לנו פלאשים.

מה פירוש המילה?

כאלה שאין איפה להיות. שעובנו את המקום שלהם וכאו למקום של אחרים. פולשים. חוץ מזה, היו קוראים לנו בתי-ישראל. כלומר: ישראל.

היו לך חברים נוצריים?

היו, כן. חבר זה חבר. הרת שלי היתה אחרת. אבל זה שהדת שונה לא משפיע על היחסים בין אדם לחברו, שזה דבר אחר. קרה הרבה פעמים ששמעתי רברים רעים, כי אני יהודי, אבל חברים לא היו אומרים כלום.

ארץ-ישראל היתה חשובה לי. בשיעורים בגיאוגרפיה חיכיתי וחיכיתי שהמורה יראה את כל הארצות ושיגיע לישראל. הוא נגע במפה ואמר: „ישראל. אין מה להסביר.“ כמה שהת-עניינית, שום דבר לא עזר. כאב לי ידעתי: אני לומר בבית-ספר ואני לא יודע את הגיאוגרפיה האישית שלי. זה היה קשה מאוד.

תנ"ך למדת?

למדתי רק בבית-הספר היהודי. בבית-ספר בעיר לא למרתי. מובן שהם לא מלמדים תנ"ך. לאבא שלי היה תנ"ך בבית.

■ ■ ■

איך עלית לארץ?

אני עדיין לא מוכן לספר שום דבר. הבעיה עדיין לא נפתרה. לא כדאי לספר על כל הרכיבים שעברתי. אני עדיין שם, לא פה. אומנם הגוף שלי פה, אבל כל המחשבה שלי שם.

למה?

ההורים שלי עוד שם, וכמה אחים. וחוזק מזה, הרבה יהודים עוד נשארו שם - וכמו שאני יצאתי מצרות, אני מבין שהם גם היום שם בצרות.

איך קרה שהחלטת לעלות?

קיבלתי מיכתב מכמה חברים, שכתבו שהגיעו